

**100 ROKOV
ČESKOSLOVENSKA
V NAŠEJ ŠKOLE**

ROZPRÁVAME RODINNÉ PRÍBEHY

VZDELÁVACIA AKTIVITA K ČESKO-SLOVENSKEJ
A SLOVENSKO-ČESKEJ VÝSTAVE PRE ŽIAKOV ZŠ A SŠ

Vážení pedagógovia,

dostáva sa vám do rúk metodika vzdelávacej aktivity pre školy 100 rokov Československa v našej škole. Cieľom metodiky je predstaviť vám priebeh a obsah tohto súťažného projektu, ktorý spoločne organizuje Slovenské národné múzeum a Národní muzeum pri príležitosti príprav Česko-slovenskej a Slovensko-českej výstavy a poskytnúť vám potrebnú pomoc a podporu pri jeho realizácii.

Táto metodika je pomocný materiál, ktorý vám poskytne návod, cenné rady, námety a odporúčenia, a pritom necháva priestor vašej fantázií. Vy najlepšie poznáte svoju triedu a najlepšie viete ako aktivitu upraviť a prispôbiť vašim podmienkam a tiež vzdelávacím oblastiam, ktorým sa chcete venovať.

Postupovať budeme chronologicky. Zoznámime vás s harmonogramom projektu, jednotlivými aktivitami a očakávanými výstupmi.

Ak vám táto metodika neposkytne všetky odpovede na vaše otázky, neváhajte nás kontaktovať. Radi vám na vaše otázky odpovieme.

Za autorský tím

Mgr. Zdeňka Kulhavá / Národní muzeum

Mgr. Jana Hutňanová / Slovenské národné múzeum

METODIKA K PROJEKTOVÉMU VYUČOVANIU

Metódy práce: metóda orálnej histórie – nadviazanie na medzigeneračné rozhovory, metódy konštruktivistickej pedagogiky, metódy bádateľsky orientovaného vyučovania a objektové učenie sa.

Formy práce: skupinová práca, samostatná práca, diskusia

Kľúčové slová: 20. storočie, dejiny, Československá republika, výstava, spolupráca

Nadväznosť na ŠVP:

- a)** Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť
 - Dejepis – tematické celky: Česko-Slovensko v medzivojnovom období, Československo za železnou oponou, Slováci a vznik ČSR, Premeny Československa
 - Geografia – tematické celky: Geografia v praxi, Ľudia na zemi a vzťahy medzi ľuďmi
 - Občianska náuka – tematické celky: Moja rodina, Sociálne vzťahy v spoločnosti, Štát a právo
- b)** Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia – Dejiny literatúry
- c)** Vzdelávacia oblasť Človek a hodnoty
 - Etická výchova – tematické celky: Otvorená komunikácia, Poznanie a pozitívne hodnotenie druhých, Pozitívne vzory správania sa v histórii a v literatúre, Pozitívne vzory v každodennom živote, Etické aspekty vzťahu k vlastnej rodine
 - Náboženstvo – Vzťahy v rodinách svedkov viery a ich životné cesty ako príklad pre nás, Sloboda človeka
- d)** Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra
 - Výchova umením – Prieniky umenia, Podnety umenia a vedy, Populárna kultúra
 - Umenie a kultúra – Životný štýl, móda, kultúra tela, zmysel športu, Populárna a masová kultúra

VÝCHOVNO-VZDELÁVACIE CIELE:

- Poznať históriu svojej rodiny, rodinnú genézu viacerých generácií dozadu.
- Poznať príčiny napätia a konfliktov medzi spoločenskými skupinami, národmi a národnosťami v dejinných súvislostiach.
- Rozvíjať schopnosť vnímať ľudí okolo seba, ich skutkov v historických situáciách, ale aj v každodennom živote.
- Kriticky uvažovať, ako sa historická doba prejavuje v umení a ako ho formuje.
- Tvorivo objavovať vyjadrovacie prostriedky módy a životného štýlu v danej dobe.
- Prostredníctvom osobných životných príbehov poznať históriu svojej krajiny.
- Vedieť interpretovať osobný príbeh respondenta v historických súvislostiach.
- Vedieť zostaviť otázky do formy interview a vytvoriť jednoduché rozprávanie s prvkami opisu v časovej postupnosti.
- Rozvíjať tvorivosť, priestorovú predstavivosť a organizačné zručnosti pri tvorbe školskej výstavy.

HARMONOGRAM SÚŤAŽE:

7. september 2017: oslovenie pedagógov v ČR a SR

7. september – 30. november 2017: zasielanie prihlášok súťažných kolektívov

7. september 2017 – 31. január 2018: práca školských kolektívov na projekte, zaslanie fotodokumentácie a krátkej anotácie školských výstav

30. november 2017: metodický seminár pre pedagógov prihlásených školských kolektívov v SR (SNM – Historické múzeum na Bratislavskom hrade); v ČR (Nová budova Národného múzea – Praha)

Bližšie informácie nájdete po 28. októbri 2017 na webových stránkach www.cesko-slovensko.eu.

28. marca 2018: vyhlásenie víťazov súťaže

jún 2018: spoločná exkurzia víťazných tried s workshopom zameraným na vzájomnú spoluprácu a odovzdávanie cien (všetky informácie dostanú víťazné kolektívy po 28. marci 2018)

ODPORÚČANÁ LITERATÚRA:

- ČERNÝ, Jiří – FIBRICH, Lukáš: *Obrázky z moderních československých dějin (1945–1989)*, Praha, 2016
- ČERNÝ, Jiří – VEIS, Jaroslav, ŠALAMOUNOVÁ, Barbara: *Obrázky z československých dějin*, Praha, 2011
- DVOŘÁKOVÁ, Jiřina – JUROVÁ, Zdeňka, KAŇÁK, Petr: *Československá rozvědka a pražské jaro*, Praha, 2016
- HAVLŮJOVÁ, Hana – NAJBERT, Jaroslav a kol.: *Paměť a projektové vyučování v dějepise*, Praha, 2014
- HRUBOŇ, Anton: *Moderné dejiny Slovenska II*, Bratislava: Historia Nostra, 2009
- KLÍMOVÁ, Eva: *Atlas světových dějin (2. díl). Středověk – novověk*, Praha: Kartografie PRAHA, a. s., 2004
- Kol. autorů: *Kronika 20. století 1900–1999, I.–XI. díl*, Praha, 2007
- Kol. autorů: *Příběhy hrdinů 20. století: Paměť národa*, Praha, 2016
- KOVÁČ, Dušan: *Dejiny Slovenska*, Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2007
- KOVÁČ, Dušan a kol.: *Kronika Slovenska 2*, Bratislava: Fortuna print, 2005
- LEPIŠ, Juraj: *Slovensko v roku 1943*, Banská Bystrica: Múzeum SNP, 2015
- LETZ, Róbert: *Slovenské dejiny IV*, Bratislava: Literárno-informačné centrum Bratislava, 2010
- MEŠŤAN, Pavol a kol.: *Encyklopédia Spravodlivých medzi národmi – záchrancovia Židov počas holocaustu na Slovensku I*, Bratislava: SNM-MŽK, 2017
- OTÁHAL, Milan: *Opozice, moc, společnost 1969–1989: příspěvek k dějinám „normalizace“*, Praha, 1994
- OTÁHAL, Milan: *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968–1989*, Praha, 2003
- PTÁČEK, Jan a kol.: *Dějiny 20. století – dějepisný atlas pro ZŠ a víceletá gymnázia*, Praha: Kartografie PRAHA, a. s., 2015
- RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*, Praha, 2012
- SÍS, Petr: *Zed' – Jak jsem vyrůstal za železnou oponou*, Praha, 2007
- ŤIŽIK, Miroslav – KMEŤ, Norbert: *Príliš ľudská tvár socializmu?*, Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2016
- THER, Philipp: *Nový pořádek na starém kontinentě – Příběh neoliberální Evropy*, Praha: Libri, 2016
- VANĚK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vítězové? Poražení? Životopisná interview politické elity v období tzv. normalizace. I. a II. díl*, Praha, 2005
- VANĚK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Mocní? Bezmocní?*, Praha, 2006
- VAŠŠ, Martin: *Medzi snom a skutočnosťou – umelecká bohéma v Bratislave 1938–1945*, Bratislava: PT Marenčin, 2017

ZDROJE DOSTUPNÉ ONLINE:

Asociace učitelů dějepisu ČR – <http://asud.cz/>

Dejiny.sk – <http://www.dejiny.sk/>

Metodicko-pedagogické centrum – <https://mpc-edu.sk/>

Moderní dějiny, vzdělávací portál pro učitele, studenty a žáky – <http://www.moderni-dejiny.cz/>

Múzeum SNP – <http://www.muzeumsnp.sk/>

Národní kronika – <http://www.sensen.cz/narodni-kronika/>

Národní muzeum – <http://www.nm.cz/>

Odborná komisia pre výchovu a vzdelávanie v múzeách pri ZMS – <http://okvav.zms.sk/>

Česko-slovenská a Slovensko-česká výstava – <http://www.cesko-slovensko.eu/>

OZ Post Bellum – <https://www.postbellum.sk/>

Paměť národa – <http://www.pametnaroda.cz/>

Portál eSbírky – <http://www.esbirky.cz/>

Sen x skutočnosť. Udalosti Slovenského štátu v 4 kapitolách, projekt Slovenskej národnej galérie – <http://senxskutocnost.sng.sk/>

Slovenské centrum dizajnu – <http://www.scd.sk/>

Slovenské národné múzeum – <http://www.snm.sk/>

Štátny pedagogický ústav – <http://www.statpedu.sk>

Totalita.cz – <http://www.totalita.cz/>

Ústav pamäti národa – <http://www.upn.gov.sk/>

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – <http://www.usd.cas.cz/>

Ústav pro studium totalitních režimů – <https://www.ustrcr.cz/>

1) ZASIELANIE PRIHLÁŠOK ✓

Prihlášku do súťaže podáva za školský kolektív pedagóg. Termín zaslania prihlášky je najneskôr do 30. novembra 2017. Prihlášky môžete poselať naskenované online formou, ako prílohu e-mailu pribeh_slovensko@cesko-slovensko.eu alebo prostredníctvom Slovenskej pošty na príslušnú adresu.

Termín zasielania prihlášok je stanovený do 30. novembra 2017, aby ste mali časový priestor dostatočne zvážiť zapojenie sa do súťaže bez viazanosti. Prácu na projekte si tak môžete so svojimi žiakmi naplánovať kedykoľvek v prvom polroku školského roku. Môžete začať pracovať od septembra a prihlásiť sa do súťaže kedykoľvek od 7. septembra do 30. novembra 2017.

Ak sa prihlásite do súťaže a z akýchkoľvek dôvodov ju nebudete môcť dokončiť, nemusíte sa obávať. Prihláška je síce záväzná, ale jej naplnenie nie je nijak právne vymáhateľné. Chceme, aby bola táto súťaž pre žiakov motivujúca pri poznávaní dejín nášho národa a pre pedagógov zas vhodnou príležitosťou pre prácu s netradičnými metódami v úzkej spolupráci s múzeom.

2) NÁVRH NA MOTIVAČNÚ HODINU ✓

Časová náročnosť 45 min

Ako návrh na motiváciu žiakov sme zvolili tzv. metódu päťlístka, ktorú môžete využiť cez všetky vzdelávacie oblasti.

Nie je dôležité, či danú tému budete so žiakmi ešte len preberať alebo sa jej už vrámci niektorého tematického celku venujete. Sami si môžete vybrať, na čo sa zameriate. Vrámci úvodnej motivačnej lekcie môžete v evokačnej fáze využiť metódu päťlístka.

Metóda päťlístka:

1. riadok – jedno podstatné meno – ČESKOSLOVENSKO (môže sa nahradiť iným pojmom)
2. riadok – dve prídavné mená, ktoré daný pojem charakterizujú najlepšie
3. riadok – tri slovesá, ktoré vyjadrujú činnosť tohto pojmu
4. riadok – štyri slová bez ohľadu na slovný druh, ktoré daný pojem charakterizujú
5. riadok – jednoslovné synonymum, ktoré rekapituluje podstatu námetu

Žiaci vyplnia v evokačnej fáze len štyri riadky, piaty riadok vyplnia až na záver hodiny, keď získajú nové informácie. Nemusia vedieť, ako bude znieť zadanie v piatom riadku. Tak si udržíte ich pozornosť počas celej hodiny.

Metódou päťlístka sa žiaci zoznámia s témou, ktorej sa budú venovať a motivujete ich k záujmu o danú tému. Výber témy nechávame len na vašom uvážení. Zámer môžete prispôbiť potrebám výučby (podľa vzdelávacích oblastí, miesta a regiónu, v ktorom sa škola nachádza, podľa výročia určitej udalosti, ktorú si pripomínate apod.).

Súčasne môžete žiakom priblížiť tému, na ktorú sa zameriate a historické udalosti, ktoré sú s ňou spojené. Napríklad aká bola spoločenská, kultúrna a politická situácia, technické a informačné možnosti, ako sa žilo ľuďom v meste a na vidieku, ako sa menila okolitá krajina.

20. storočie je bohaté na dejinné udalosti a nechávame čisto vo vašej kompetencii, akú tému, časové obdobie a územný rozsah (mesto, kraj, región, štát, svet) zvolíte.

Na záver hodiny sa nezabudnite k päťlístku vrátiť, aby bola táto aktivita dokončená a dávala žiakom zmysel. Vzhľadom k novonadobudnutým poznatkom je možné, že vás žiaci prekvapia svojím iným novým poňatím daného pojmu. Žiaci si môžu svoje „päťlístky“ schovať a rovnakú metódu môžete zopakovať po skončení projektu napríklad v januári 2018. Bude zaujímavé sledovať, ako sa pohľad žiakov na danú tému zmenil.

3) ZADANIE VÝSKUMNEJ PRÁCE ✓

Časová náročnosť max. 45 min

Úlohou žiakov je iniciovať **medzigeneračný rozhovor** so svojimi rodičmi, prarodičmi, príbuznými či známymi. Hlavnou témou rozhovoru bude osobný predmet, dokument, fotografia, ku ktorému má respondent vzťah a viaže sa k nemu nejaký príbeh. Od daného predmetu sa tak bude odvíjať rozprávanie samotného životného príbehu, krátke osudové príhody alebo spomienky. Žiak si rozhovor môže nahráť na diktafón, mobilný telefón alebo si poznámky jednoducho zapísať.

Dôležité je vopred získať **súhlas pamätníka** – respondenta (tlačivo je dostupné na www.cesko-slovensko.eu). Pamätník musí súhlasiť s použitím predmetu pre potreby školskej výstavy, ako aj s verejným použitím fotografie z výstavy či konkrétneho predmetu a príspevku na www.cesko-slovensko.eu a sociálnych sieťach organizátora projektu.

Návrh na otázky pre pamätníka:

- Máš nejaký predmet, ku ktorému sa viaže zaujímavá spomienka?
- Ako dlho ho vlastníš?
- Odkiaľ ho máš? Kde si ho získal?
- Prečo si ho tak dlho schovávaš?
- Koľko si mal rokov, keď si ho používal/získal?
- Na čo sa predmet používal?
- Kde si vtedy býval?
- Má naša rodina príbuzných niekde v zahraničí?
- Máš z tej doby nejaké fotografie, dokumenty, prípadne iné predmety?
- Chodil si vtedy do školy? Kam? / Kde si vtedy pracoval?
- Učili ste sa v škole iné predmety ako dnes?
- Ako si trávil voľný čas? (Mali ste televíziu, mobil, chodili ste do kina, nákupných centier, na koncerty, kde ste chodili športovať,...?)

- Kde si dovolenkoval? Aké boli možnosti cestovania?
- Páčil sa ti viac život vtedy alebo dnes?
- Akou menou sa vtedy platilo?

Žiaci by sa mali pokúsiť získať čo najviac informácií o životnom príbehu respondenta a súčasne aj o predmete, ku ktorému sa príbeh viaže. Po dokončení rozhovoru si žiaci daný príbeh predmetu a príbeh pamätníka zapíšu formou krátkeho popisu. Popis musí byť jasný, výstižný a stručný. Prácu s príbehom predmetu môžete ďalej využiť v rámci výučby slovenského jazyka a literatúry napríklad pri písaní slohovej úlohy.

4) DISKUSIA NAD PRÍBEHMI ✓

Časová náročnosť 45–90 min

Žiaci prinesú do školy napísané príbehy. Môže to byť formou písomnej domácej úlohy, ktorú môžete skontrolovať. Na nasledujúcej hodine sa môžete o získaných predmetoch a príbehoch ich majiteľov rozprávať. Žiaci sa pritom môžu podeliť o svoju skúsenosť s tvorbou rozhovorov.

5) TVORBA ŠKOLSKEJ VÝSTAVY ✓

Časová náročnosť závisí na rozsahu výstavy a získaných predmetoch. Ideálnou voľbou je jeden projektový deň.

Náročnosť a spôsob prípravy školskej výstavy nechávame na vašom uvážení. Žiaci môžu text príbehu a informácie k popiskám pripraviť ako domácu úlohu. Následne na vami určený termín môžu predmety priniesť do školy a spoločne svojpomocne nainštalovať výstavu. Pri príprave výstavy vychádzajte z toho, čo máte k dispozícii. Môžete výstavu nainštalovať na laviciach v triede alebo do vitrín na chodbe školy, prípadne použiť len fotografie predmetov s príbehom a spolu s popisným textom ich umiestniť na nástenku. Súťaž je otvorená práve pre tvorivé nápady a netradičné formy prezentácie.

Je tiež na vás ako dlho budete mať výstavu nainštalovanú v škole. Môže to byť niekoľko hodín, dní, mesiacov. Možno výstavu využijú na vyučovaní aj ostatní vaši kolegovia, prípadne si ju budú môcť pozrieť i rodičia detí, aby videli výsledok práce svojich potomkov a zmysel rozprávania rodinných príbehov.

6) UMIESTNENIE FOTOGRAFIE VÝSTAVY NA WEBOVÉ STRÁNKY PROJEKTU ✓

Po nainštalovaní výstavy vyfoťte finálnu podobu celej výstavy a vybranú popisku predmetu, ukážku textu (panel, poster alebo nástenku), aby sme mali predstavu, ako ste pri spracovaní predmetu s príbehom majiteľa postupovali. Môžete vyfotiť aj inštaláciu výstavy spolu so žiakmi. Celkom 5 fotografií (max. 10 fotografií) nahrajte na webové stránky výstavy www.cesko-slovensko.eu. Zároveň vo formulári vyplňte krátku anotáciu, v ktorej charakterizujete váš zámer a koncepciu výstavy.

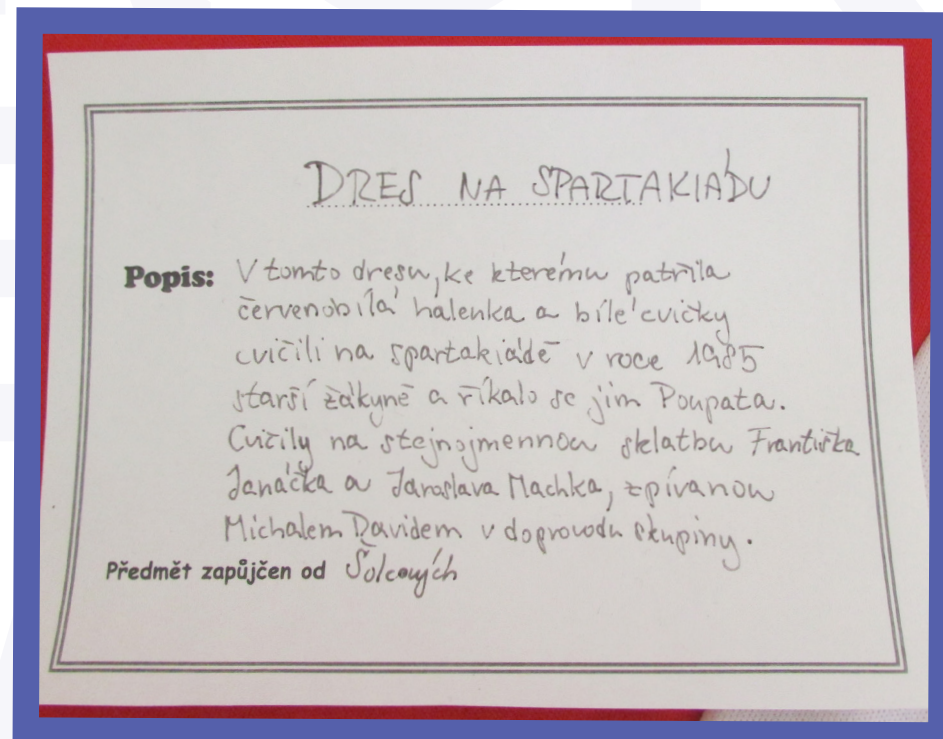
7) ČO BUDEME HODNOTIŤ ✓

Po 31. januári 2018 zasadne odborná porota zložená z autorov Česko-slovenskej a Slovensko-českej výstavy a múzejných pedagógov, ktorá bude na základe zaslaných fotografií hodnotiť:

Originalitu spracovania výstavy. Bez ohľadu na tému alebo výstavné možnosti školy. Žiaci môžu svoju výstavu výtvarne alebo graficky dobre spracovať. Budeme hodnotiť práve originalitu spracovania. Preto je dôležité nahráť aj fotografiu vybraného panelu/posteru/nástenky – popisu k danému vybranému predmetu. Nezáleží na tom, či to bude výstava zložená z dokumentov a fotografií alebo ju budú tvoriť 3D predmety. Dôležité je, ako budú žiaci s materiálom pracovať a ako atraktívne sprostredkujú pomocou panelov/posterov/popisky informácie svojim spolužiakom.

Skladbu predmetov a dokumentov. Počas výskumnej práce v rodinách sa zrejme nájde veľké množstvo predmetov, ktoré by mohli byť vhodné do výstavy. Kapacita výstavných priestorov alebo tematické zameranie výstavy však určite neumožní všetky použiť. Výber predmetov nainštalovaných na výstave nechávame len na vás. Zo zaslaných fotografií posúdime, či vystavené predmety spolu korešpondujú, adekvátne vypovedajú o téme a zodpovedajú charakteristike výstavy uvedenej v anotácii.

Spracovanie popisky – príbehu pamätníka alebo predmetu. Popiska je dôležitou súčasťou výstavy. Môže ísť o základnú informáciu obsahujúcu názov predmetu s datovaním alebo môže popisovať príbeh, ktorý si žiaci vypočuli v rodinách a spája sa s predmetom. Môžete k predmetom vytvoriť kartičky, na ktorých bude názov predmetu s datovaním a príbeh pamätníka. Príbeh pamätníka môže byť tiež súčasťou grafického panelu/posteru/nástenky vo výstave.

Spartakiádný dres z roku 1985, fotografia zo školskej výstavy kvinty Gymnázia Frýdlant, 2014 (Foto: Z. Kulhavá)

Vážení kolegovia,

po prečítaní metodiky vidíte sami, že sa nesnažíme dať vám do rúk návod s jediným možným riešením projektu 100 rokov Československa v našej škole. Je na vás, na akú tému sa zameriate, aké obdobie z dejín Československa je pre vaše projektové vyučovanie vhodné. Ponecháme na vašom zvážení i to, akými metódami budete pracovať. Pretože práve vy máte znalosti a skúsenosti s prácou s vašimi žiakmi. Zapojením sa vášho školského kolektívu/školskej triedy do súťaže 100 rokov Československa v našej škole môžete netradičnou formou kvalitne zvýšiť ich vedomosti a poznatky.

Prajeme vám úspech v súťaži!

Za realizačný tím

Mgr. Jana Hutťanová

Koordinátorka projektu v Slovenskej republike

pribeh_slovensko@cesko-slovensko.eu

+421/2/204 83 110, +421 915 993 301

Slovenské národné múzeum – Historické múzeum

Bratislavský hrad, Vajanského nábr. 2, 810 06 Bratislava

www.snm.sk

www.cesko-slovensko.eu

Mgr. Zdeňka Kulhavá

Koordinátorka projektu v České republice

pribeh_cesko@cesko-slovensko.eu / +420 770 122 606

Národní muzeum

Vinohradská 1, 110 00 Praha 1

www.nm.cz

www.cesko-slovensko.eu